

тів, аналогій, прикладів із життя, власне ставлення чи ставлення науковців до проблеми, образність мови) і, на решті, один із найголовніших моментів – це використання інтерактивних методик під час проведення занять.

Серед найзагальніших видів інтерактивних методик є такі:

- синектика (спільна пошукова метафорична діяльність із використанням домислів, хибних ідей, гіпотез, персональних аналогій);
- дискусії;
- ситуаційні вправи і задачі;
- кейс-метод;
- робота над проєктами (інформаційні, дослідницькі, ігрові тощо.) [4; С. 142].

Отже, для того, щоб домогтись успішного засвоєння студентами основних компонентів змісту освіти в навчально-виховному процесі вищої школи, викладачу необхідно знати, що не всі знання стають базою, основою вмінь, а тільки ті, що становлять суб'єктивну цінність, мають характер висхідних теоретичних позицій, якими керується людина, діючи в тій чи іншій нестандартній ситуації. Такі теоретичні позиції неможливо нав'язати і вкласти в готовому вигляді у свідомість майбутнього фахівця у формі простого механічного перенесення – вони мають дозріти самостійно в результаті пошукової поведінки під керівництвом викладача [2; С.17].

Список використаної літератури

1. Дяк В.В. Особливості методики викладання філософії (прикладний та теоретичний аспекти) / В.В. Дяк, К.Ю.Тушко // Молодий вчений. – 2018. – №8(1). – С.123-127.
2. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / В.В. Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. – 224 с.
3. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / Г.М. Козлова. – Одеса: ОНЕУ, ротاپронт, 2014. – 200 с.
4. Онищук О. До проблеми ефективності викладання філософії / Оксана Онищук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – №636: Філософські науки. – С.139-141.
5. Спиця Н.В. Проблеми викладання філософії у медичних ВНЗ: методологічний аспект пошуку консенсусу / Н.В. Спиця // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя, 2017. – Вип. 37. – С.112-119.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ІМПЛАНТОЛОГІЇ НА КАФЕДРІ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ З ІМПЛАНТОЛОГІЄЮ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Добровольська О.В., Добровольський О.В., Дворник В.М., Кузь Г.М.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено питання організації навчального процесу з дентальної імплантології в різних аспектах, зокрема рівень компетентності, практичне застосування і можливості для подальшого розвитку в цьому напрямі. Обговорюється досвід викладання стоматологічної імплантології з урахуванням сучасних і проблемно-спрямованих вимог у системі додипломної освіти на кафедрі ортопедичної стоматології з імплантологією Української медичної стоматологічної академії.

Ключові слова: стоматологічна імплантологія, робоча програма, вдосконалення навчального процесу.

In the article the questions of organization of educational process of new discipline come into question "Dental implantology" taking into account modern multidisciplinary and problem-directed requirements. Experience of organization of teaching of object is described in the system of undergraduate education on the department of orthopaedic stomatology and implantology of the Ukrainian medical stomatological academy.

Keywords: dental implantology, working program, perfection of educational process.

Проблема чіткого визначення імплантології як окремої самостійної дисципліни, на наш погляд, ще далека від розв'язання і в наш час вона значно ускладнюється на тлі реформи системи освіти, яка відбувається в державі останніми роками.

Дентальна імплантологія є частиною сучасної вищої медичної освіти і клінічної практики. Незважаючи на це, час на її викладання в навчальному плані обмежений і залишається практично таким, як і 10 років тому.

Упровадження в 1980-х роках концепції остеointегрованих ендосальних імплантатів у стоматологію викликало зміни парадигми, яка вплинула майже на кожен аспект стоматологічної допомоги.

В останні три десятиріччя для усунення дефектів зубних рядів з успіхом використовують різні методи дентальної імплантації. Численні спостереження низки дослідників довели, що ефективність лікування пацієнтів з ортопедичними конструкціями з опорою на імплантати перевищує 90% [1,2]. Підтверджено також довготривале (від 15-20 до 40 років) функціонування імплантатів [3].

Ці показники вкрай важливі в ситуації, коли, за даними літератури, у 70% населення України спостерігається часткова і повна втрата зубів (Лабунець В.А., 1999), що потребує повноцінного ортопедичного лікування (Заблюцький Я.В., 2006). На нашу думку, пріоритети в програмі вищої школи мають урахувувати потребу населення в раціональному протезуванні.

Для оптимізації освіти необхідно розробити навчальні програми на базі тих знань, якими мали би володіти практикуючі стоматологи. Провідна мета програми відповідно до вимог кваліфікаційної характеристики лікаря-стоматолога – забезпечення змісту навчального процесу, який дозволив би реалізувати реформу вищої медичної стоматологічної освіти в Україні на сучасному рівні з подальшим упровадженням дентальної імплантації в практи-

чну стоматологію. Значне збільшення кількості інформаційних і освітніх джерел дає можливість зробити процес навчання більш цікавим і наочним, що є важливим фактором кращого засвоєння матеріалу.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Ортопедична стоматологія, в тому числі імплантологія» створена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «спеціаліста» кваліфікації «лікар-стоматолог» спеціальності 7.110106 – «Стоматологія», розроблена на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) і затверджена наказом МОЗ України від 07.12.2009 р. за № 929 «Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» кваліфікації «лікар-стоматолог» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації за спеціальністю «Стоматологія». Нині готують робочу програму з дисципліни «Ортопедична стоматологія, в тому числі імплантологія» відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

На вивчення розділу «Стоматологічна імплантологія» виділено 45 годин (1,5 кредита), з яких 20 годин – для аудиторної, 23 години – для самостійної роботи і 2 години – на лекції. Розрахунок педагогічного навантаження викладачів кафедри відбувається відповідно до кількості навчальних годин, виділених на аудиторну роботу студентів. Форма підсумкового контролю – змістовий модуль. Програма розділу «Стоматологічна імплантологія» для студентів V курсу поділена на 2 семестри (IX, X) і передбачає вивчення таких питань:

1. Планування ортопедичного лікування з використанням імплантатів;
2. Протезування за допомогою імплантатів при різних дефектах зубних рядів.

Розділ «Стоматологічна імплантологія» викладається виключно на кафедрі ортопедичної стоматології з імплантологією УМСА, для чого створена науково-методична база з дентальної імплантології. Кафедра розробила ефективні форми для проміжного і підсумкового контролю знань студентів та є опорною.

Збереження практичної складової в навчанні за рахунок фантомної роботи – це потужний мотиваційний фактор для студента як майбутнього лікаря.

Предмет вивчення розділу «Стоматологічна імплантологія» – хірургічні й ортопедичні аспекти використання дентальних імплантатів. Принциповим і правомірним ми вважаємо перерозподіл тематичного плану на користь ортопедичної тематики, оскільки саме питання ортопедичного планування імплантації та створення коректної протезної конструкції з опорою на імплантати є запорукою ефективної реабілітації в цілому.

Конкретні цілі, які передбачено програмою:

- визначити показання і протипоказання до імплантації;
- проводити обстеження пацієнта, якому планується протезування на імплантатах;
- засвоїти клініко-технологічні етапи ортопедичного лікування з використанням імплантатів;
- пояснювати критерії успішності імплантації;
- аналізувати помилки й ускладнення стоматологічної імплантації на ортопедичному етапі лікування.

У процесі викладання дентальної імплантології використовуємо такі освітні технології: 1) під час аудиторної роботи – лекція-візуалізація, проблемна лекція, рольова навчальна гра, перегляд відеофільмів, мультимедійних презентацій, розбір ситуаційних завдань, участь у науково-практичних конференціях; 2) при виконанні самостійної роботи – підготовка до практичних занять, написання тематичних рефератів, підготовка доповідей з актуальних проблем дентальної імплантології, робота з додатковою літературою, на інтернет-сайтах.

Відпрацювання базових практичних навичок побудовано на використанні фантомних моделей, навчальних моделей імплантативних систем, рентгенограм, спеціальних комп'ютерних програм.

Відпрацювання елементів клінічного мислення і прийняття рішень ґрунтується на аналізі клінічних рентгенограм, діагностичних і робочих моделей, обговоренні особливостей виготовлення ортопедичних конструкцій на клінічних прикладах.

На кафедрі створено навчальну операційну, де студенти мають можливість спостерігати всі етапи, починаючи з консультації, обстеження пацієнтів, проведення діагностичного процесу, підбору і встановлення імплантата, проведення тимчасового і постійного протезування.

Для опанування студентами практичних навичок передбачено самостійне встановлення внутрішньокісткових імплантатів різних конструкцій на фантомних моделях і отримання робочих відбитків методом відкритої й закритої ложки.

Співробітники кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією проводять факультативні заняття за темами:

1. «Сучасні концепції передімплантаційної підготовки. Практичні аспекти. Сучасна генерація остеопластичних матеріалів в імплантології». Майстер-клас: практична демонстрація аугментації кістки з теоретичним супроводом.
2. «Ортопедичні аспекти при використанні дентальних імплантатів. Відбиткові матеріали. Клініко-лабораторні етапи виготовлення незнімних, умовно-знімних конструкцій. Протезування при повній відсутності зубів». Майстер-клас: отримання відбитків із діагностичних моделей із використанням індивідуальної ложки і відбиткових трансферів.

Нами проведено принципову ревізію основних джерел літератури, які можуть бути рекомендовані для самостійної підготовки студентів. Пріоритет при цьому надавався авторським монографіям і підручникам, що видавалися в Україні не пізніше ніж 7 років тому. Переважна більшість із них – це авторські праці вітчизняних науковців, рекомендовані Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти Міністерства охорони здоров'я України. Ґрунтовні сучасні праці наукових шкіл Львова, Харкова, Києва, Полтави дозволять, на нашу думку, заповнити той «книжковий вакуум», який відчувався певний час. Безумовно, до цього переліку були включені фундаментальні праці Робустової та Параскевича, які вичерпно висвітлюють теоретичні й практичні напруження останніх десятиріч. Перекладні видання закордонних авторів включено до переліку допоміжної літератури.

Загальна концепція пропозицій щодо викладання дентальної імплантології на кафедрі ортопедичної стоматології з імплантологією така:

1. Збільшення кількості аудиторних годин до 2 кредитів (60 годин);
2. Включення «Дентальної імплантації» до переліку елективних курсів (на 4 або 5 курсах стоматологічного факультету).

3. Створення централізованого інтернет-ресурсу Банку тестових завдань і методичних рекомендацій із метою постійної інформаційної підтримки медичних вишів України.

Список використаної літератури

1. Куцевляк В.И. Проблема имплантологии в стоматологии / В.И. Куцевляк // Харьковский медицинский журнал. – 2006. – №3. – С. 46-47.
2. Угрин М.М. Особливості протезування на імплантатах у пацієнтів різного віку з повною відсутністю зубів / М.М. Угрин // Імплантологія. Пародонтологія. Остеологія. – 2007. – № 3(7). – С. 15-26.
3. Руле Жан-Франсуа. Передовые технологии в оперативной стоматологии / Жан-Франсуа Руле, Наирн Уилсон. – М: Азбука, 2005. – 256 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗІ СТУДЕНТАМИ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Донець І.М., Шепітько В.І., Лисаченко О.Д., Григоренко А.С.

Українська медична стоматологічна академія

Одна з головних цілей сучасної вищої медичної освіти полягає в тому, щоб за допомогою різних форм навчання й виховання підготувати студента до плідної творчої участі в житті суспільства і діяльності в сфері охорони здоров'я. Навчання в закладі вищої освіти для сучасної молоді стає одним із найважливіших періодів життєдіяльності, особистісного зростання і становлення як фахівця із вищою освітою. Викладачі мають створювати умови і вибирати такі засоби спілкування, які забезпечать особистісний ріст і самоактуалізацію студентів, що вимагає високої психолого-педагогічної підготовки самого викладача. Навчання закономірно пов'язане з процесом медичної освіти, яка разом із вихованням і розвитком студента формує цілісний педагогічний процес, основною формою здійснення якого є педагогічне спілкування.

Ключові слова: викладач, студент, спілкування, навчання, виховання, уміння, навички.

One of the main goals of modern higher medical education is to prepare a student for the efficient creative participation within the life of the society and functioning of the health care system through various forms of education and upbringing. Being a student at a higher education institution is one of the most important periods in their life activity, during the time of their personal growth and when they are becoming specialists in higher education. The teachers should create the adequate learning environment and are the ones who will choose such means of communication that will provide personal growth and self-accomplishment which in turn requires high psychological and pedagogical training of a teacher himself. Education itself is naturally related to the process of medical education, and the latter one together with the education and development of a student will create pedagogical process which is predominantly based on building up a pedagogical dialogue and expanding various communication forms.

Keywords: teacher, student, communication, training, education, skills.

Навчаючи майбутніх фахівців медичної сфери, викладачу необхідно будувати педагогічне спілкування з урахуванням низки факторів, основний із яких – специфічний міжкультурний характер. Спілкування – це взаємодія двох чи більше людей, яка полягає в обміні між ними інформацією пізнавального або навчального характеру, та сукупність зв'язків і взаємовпливів, які виникають і закріплюються між людьми в процесі спільної діяльності.

Педагогічне спілкування можна назвати міжособистісно-рольовим. У науково-методичних працях трапляються різні трактування поняття педагогічного спілкування видатними педагогами і психологами.

Я. Л. Коломинський педагогічним спілкуванням називає «професійне спілкування викладача з тими, хто навчається в процесі навчання і виховання, яке має певні функції та спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, а також на іншого роду психологічну оптимізацію навчальної діяльності та взаємовідносин між викладачем і тими, хто навчається».

Педагогічне спілкування, з точки зору К. К. Платонова, – це «взаємодія суб'єктів, в якій відбувається обмін раціональною й емоційною інформацією, діяльністю, досвідом, знаннями, навичками та вміннями, а також результатами діяльності».

І.О.Зимня розглядає педагогічне спілкування «як форму навчальної співпраці, що є умовою оптимізації навчання і розвитку особистості тих, хто навчається».

С. С. Степанова, вважає, що педагогічне спілкування – це «специфічна міжособистісна взаємодія педагога і вихованця (того, хто навчається), за допомогою якої відбувається засвоєння знань і становлення особистості в навчально-виховному процесі» [2].

Різне бачення сутності педагогічного спілкування свідчить, що спілкування – це надзвичайно складне й об'ємне поняття. Отже, можна зазначити, що педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача зі студентами в процесі навчання і виховання, яке має певні педагогічні функції й спрямоване (якщо воно повноцінне й оптимальне) на створення сприятливого психологічного клімату, оптимізацію навчальної діяльності та стосунків між викладачем і студентом усередині групи чи колективу. Інакше кажучи, педагогічне спілкування – це спілкування педагога зі студентами в педагогічних цілях. Це особлива категорія спілкування, специфіка якого зумовлена різноманітними соціально-рольовими і функціональними позиціями суб'єктів цього спілкування. Викладач у процесі педагогічного спілкування виконує (в прямій чи непрякій формі) свої соціально-рольові та функціональні зобов'язання з управління процесом навчання і виховання. Від того, якими є стильові особливості цього спілкування й управління, певною мірою залежить ефективність процесів навчання і виховання, особливості розвитку особистості й формування міжособистісних відносин у навчальній групі.